
HENRIK PONTOPPIDAN

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

HENRIK PONTOPPIDAN

4

HENRIK PONTOPPIDAN

Der skabes Kar til Ære og Kar til Vanære, siger Paulus Apostel. Man vilde ønske, han aldrig havde sagt det, for det er haarde Ord. Og de bliver jo ikke blidere af, at man af og til har paa Fornemmelsen, at de er sande: Vi Mennesker er, som vi er, og det kan ikke laves om.

Henrik Pontoppidan er død, brændt og bisat, altsammen uden gejstlig Medvirkning af nogen Art, læser jeg i Flensborg Avis. Det giver En et Stik i Hjertet, for han var jo dog Kirkens Søn. Med et Navn, baaret af Generationer af Pastorer, født i et Præstehjem, og med Kirken som Baggrund for hele sin Virksomhed. Den laa i hans Blod, den sad i hans Hjerne, dens Latin aandede gennem hans Stils *reservatio*.

Han var Danmarks største Digter, for han var den, der vidste bedst Besked med flest Danske. Den fattige Indsidder i et Hedehus i et Jydsk Sogn, de exclusive Jødekredse i København, Præster og Læger og Godsejere og Præster igen, Grundtvigianere og Trosnihilister, Politikere og Kunstnere - hvad vidste han ikke om os alle? Sommetider greb man sig i at tro, at det var Virkelighedsskildring og ikke Roman, man læste. For den, der vil have Kendskab til Mennesker, til Landsmænd, til sig selv, er Henrik Pontoppidan en Guldgrube. For den, der vil have Overblik over dansk Sind i næstledne Menneskealder, er Henrik Pontoppidan den selvskevne Cicerone.

Digteren traadte ud af Kirkehuset for at se, hvordan Menneskene tog sig ud uden Belysning fra kulørte Ruder. Han lukkede Døren værdigt, men fast bag sig og stod lidt og missede mod Solen paa Torvet. Han var ikke vant til saa haardt et Lys. Saa strøg han sig over Panden og begyndte at fortælle, hvad han saa. Han havde ikke Brillen. Han betragtede Danskerne der i Solskinnet. Men de Øjne, han betragtede os med - aldrig kom han fra, at dem havde han medbragt inde fra Kirken.

Han vilde aldrig have benyttet saa hysterisk og kværlantisk en Glose som "den ideale Fordring". Han var en finere og langt mere levende og mangesidig Aand end Gregers Werle. Og alligevel - slap det vel ud til sidst, at han var "en tråkig moralist". Ganske som Johs. V. Jensen. Hvor rank den ene gjorde sig i Ryggen, hvor mange Krumspring den anden fornøjer sig og Folket med... til syvende og sidst tilhører de begge Gudeligheden. For den sidstes Vedkommende kom det helt tydeligt frem i hans Kronik "Farewell to Hemingway".

Henrik Pontoppidan lukkede Kirkedøren bag sig. Han smækkede ikke med den. Det var han af 10 Generationer alt for vel opdraget til. Man kan smække med Døre, naar man hedder Jensen, men ikke, naar man hedder Latin. Men han lukkede den fast og fornemt. Havde nogen fortalt ham, at det var Kristendommen i hans Blod, der tvang ham til den Gestus - han havde løftet 3 Fingre i en afværgende Vinken. Men hans Vrede mod Kirken

skyldtes dog, at den havde indrettet sig her i Verden og levede i en bestandig Gaaen paa Akkord. De høje Krav, han stillede til sit Folk - hvem andre havde lært ham dem end den hellige Aand?

Aah, om det var muligt, at han var bleven staaende dær i den aabne Kirkedør! Han var ikke en Mand uden Tro, om han saa 10 Gange selv vilde have kaldt sig det. Han var heller ikke en Mand uden Kærlighed, just Strengheden mod Folket viser hans Tro paa Moralen og hans Kærlighed til dette Folk, som han vilde beskærme mod Undergangen netop med sin Tro. Men han var uden Kristendommens Haab. *Det* var blevet tilbage derinde, da Smedejernsdøren lukkedes i. Derfor er det, hans Baal ikke rigtigt varmer. Der er noget mistrøstigt over hele hans Værk.

Morten Pontoppidan havde jo ikke sin Brors Valeur i Begavelse, Iagttagelsesevne, Aand. Men der stod saadan en rolig Varme ud fra ham. Naar man havde læst sig klog og grebet og harmfuld hos Henrik Pontoppidan, og man endelig gjorde en Pause, kunde man opdage, at Fingrene, der havde holdt Bogen, var helt følelsesløse. Tog man saa ned af Hylden et lille Skrift af Bror Morten, dunkede Blodet ud under Neglene igen. - Hvad følte Henrik Pontoppidan for sit Barndomshjem? Men aah, hvor Morten var glad i Far og Mor!

Hvor har man tit haft Lyst til at slaa de to Kar i Stykker og prøve paa at klinke dem sammen til eet!

Henrik Pontoppidan havde sagt sig løs af Kristendommen, men den sagde sig aldrig løs af ham. Derfor var han en hjemløs. Men stolt og viril, som han var af Karakter, maatte det ikke mærkes. Altsaa blev han en Paaafstandholder.

Selv i sit fnysende Angreb paa Brandesianismen holder han sig selv kunstlet udenfor. Skønt Ordene brænder af selvfortærende Lidenskab, lægges de i Næbbet paa en Ugle.

Kun een eneste Gang gjorde han sig fri af al *reservatio* og gav sig helt hen i Tro, Haab og Kærlighed:

Du kommer klædt i hvidt og rødt
og smiler os i Møde.
Hil dig, vor Moders Øjesten,
i Nytids Morgenrøde!

Hvornaar faar den Sang sin Melodi, saa al Danmark synger den, som den har fortjent?
Har vi her, i de Sekunder, Pontoppidan, den virkelige, den, som ingen havde vovet at byde en skaaret Nobelpris? Hvis det er Sandhed, gid saa aldrig den Smedejernsdør var lukket til.

Et Kar til Ære - det var Henrik Pontoppidan, et skønt og ædelt og manende Kar.
Og Danmark takker for det.
Men det var tomt.